

Genç MALUMAT

BİLİM, KÜLTÜR VE ARAŞTIRMA DERGİSİ

SAYI 8 • 2023

ASRIN FELAKETİ: DEPREM

Deprem kuşağında yer alan ülkemizin geçmişten günümüze uğradığı yıkımlar | 09

YAŞAM ÜÇGENİ

Olası depremde hayatta kalmak, kendimizi ve yakınlarımızı korumak için yapılması gerekenler | 21

DEPREM PSİKOLOJİSİ

Deprem gibi afetler sonucu oluşan travmaların iyi bir şekilde atlatılma yöntemleri | 33

ŞEHİT OSMAN ARSLAN KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ FEN VE SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU

Okulumuz 2016-2017 eğitim öğretim yılında açılmıştır. 2017-2018 eğitim öğretim yılında Fen ve sosyal Bilimler Uygulayan Program Okulu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında da Fen Sosyal Bilimler Uygulayan Proje Okulu olmuştur. İlk iki sene karma öğrenci alan okulumuz, Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu olduktan sonra sadece kız öğrenci almaya başlamıştır. Böylelikle okulumuz Çorum'un tek kız proje İmam Hatip Lisesi Okulu olma özelliğine kavuşmuştur. Okulumuz, 2017-2018 eğitim öğretim yılında bünyesinde İmam Hatip Orta Okulu açılarak ortaokul düzeyinde de eğitim vermeye başlamıştır.

Okulumuz şehir merkezinden uzakta, geniş ve ferah fiziki mekanlarıyla eğitime elverişli bir ortamda öğrencilerimize hizmet vermeye devam etmektedir.

Öğrencilerimizin fen ve sosyal bilimler alanında çağın gereklerine göre yetiştirilmesi önceleyen okulumuz, bunun yanında dinimizin de doğru kaynaklardan ehil öğretmenlerden öğrenilmesini ve öğrenilen bilgilerin hayata geçirilmesini önemsemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda seçkin eğitim kadromuz öğrencilerimizi geleceğe hazırlamak için çalışmaktadır.

Okulumuz ismini 15 Temmuz şehitlerinden olan Çorumlu Şehit Osman Arslan'dan almaktadır.

ÖN SÖZ

Kıymetli Genç Malumat Dergisi okurlarımız,
Yıl 2023 ve aylardan şubat... Zor zamanlar olarak not düşülecek bir tarihten bahsediyoruz. "Asrın Felaketi" olarak ifade edilen bir afet yaşadık. Bir tarafımız yıkıldı. İnsanlarımız molozlar altında can verdi, binalar ve araçlar kullanılamaz hale geldi ama bu yıkıntıdan ülke insanımızın zor zamanlarda ortaya çıkan yardım eli uzandı, her kötü durumda uzandığı gibi. İlk andan itibaren cefakar ve mazluma her zaman hoşgörü ile yaklaşan insanımız az çok demeden elde ne varsa yağdırmaya başladı deprem bölgelerine. Bazen madden para ile eşya ile ulaştı; bazen dua ile yanı başındaydı. Sadece vatandaşlarımız yardım elini uzatmadı. Her daim kötü zaman dostu olan Türkiye; farklı ülkelere şimdiye kadar kim hangi durumda olursa olsun zor zamanlarda yetişti. Onlar da vefa örneği göstererek farklı şekillerde hem arama kurtarma hem de insani yardımlarla döndüler bize. Bu sayımızda her zaman hazır olmamız gereken afetler, özellikle de deprem gerçeği hakkında kapsamlı ve ayrıntılı bir içerik hazırladık. Zor zamanlar yaşadık ve bir süre daha yaşayacağız. Şunu da görüyoruz ki biz bir olduktan sonra her zaman kısa sürede küllerimizden tekrar doğduk, doğuyoruz, doğacağız.

Allah bir daha ülkemize bu şekilde acılar yaşatmasın.

Milletimizin başı sağ olsun.

EDİTÖR

ÇORUM
ŞEHİT OSMAN ARSLAN
KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ
FEN VE SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU
GENÇ MALUMAT DERGİ EKİBİ

Yılı: 2023 Sayı: 8

Genç Malumat Dergisi İmtiyaz Sahibi

Şehit Osman Arslan

Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Genel Yayın Yönetmeni

Şahin ÇALIŞKANOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Esmâ ÇAVIŞ

Mustafa EKER

Editör

Çağlar AKTÜRK

İletişim

Üçtutlar Mah. Gülkent 1. Cad. No:26

Merkez-Çorum

Tel: 0 (364) 260 1119

Web: sehitosmanarslanaihl.meb.k12.tr

Araştırma ve Yazar Grubu

Arzu KARAYEL

Aysu GELİR

Ayşe TAN

Berru BAYCU

Damla YILDIZ

Elif Şevval YILMAZ

Elif Zişan CAN

Esra ÇATAL

Fatma CEYLAN

Gizem ÖZÇETİN

Hira Nur KÖSE

Nisa Nur KOPAR

Sude Naz IŞITAN

Şeyma TÜRE

Denetleme ve İnceleme Grubu

Ahsen AKIŞ

Aslıhan Elif KAYA

Melike Erva SEVEN

Sueda YURDAKUL

Şükran Zeynep ÜVEYİK

Zeynep Mine ŞENGÜL

İçindekiler

BÖLÜMLER

- 04** Afete Hazırlık
- 07** Afetlere Müdahale Seviyeleri
- 08** Afetlerde İnsani Yardım
- 09** Asrın Felaketi: Deprem
- 12** Deprem Afetinde Ne Yapılmalı?
- 13** Dayanıklı Yapılar
- 16** Hayat Kurtaran Raylı Temel Sistemi
- 17** Deprem Öncesi ve Sonrası
- 21** Yaşam Üçgeni
- 23** Arama Kurtarma Ekipleri
- 25** Anadolu Fay Hatları
- 28** Depremlerin Ölçümü
- 30** Afet ve Dezenformasyon
- 36** Deprem Psikolojisi
- 39** Kaynakça

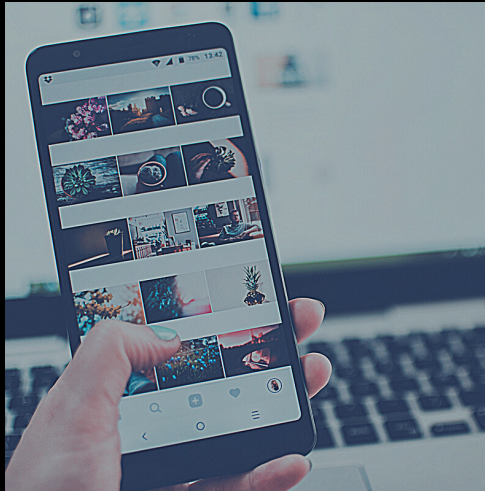
Afete Hazırlık

Deprem Afetinde Ne Yapılmalı?

Arama Kurtarma Ekipleri

Afet ve Dezenformasyon

Afete Hazırlık

Türkiye’de deprem başta olmak üzere pek çok doğal afet yaşanmakta ve riskin yüksek olduğu görülmektedir. Bunun için belli bir bilinç oluşması gerekmektedir. Hem dünya hem de ülkemiz artık doğal afet meydana geldikten sonra ne yapabiliriz sorusunun ötesinde doğal afet öncesinde nasıl önlemler almalıyız konusuna odaklanmıştır.

Depremden Korunma Yolları

Deprem herkesi korkutan ve endişelendiren bir konudur. En etkin fay hatlarından biri olan Akdeniz-Alp-Himalaya kuşağında bulunduğumuzu göz önünde bulundurursak çok da haksız sayılmayız. Fakat bu konuda hiçbir adım atmayıp sürekli deprem korkusu ile yaşayarak vakit geçmez. Deprem her ne kadar bizim dışımızda meydana gelen bir doğal afet olsa da, önlemlerimizi alıp etkisini azaltmamız mümkün.

Deprem Öncesinde:

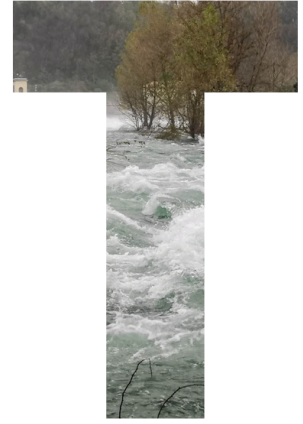
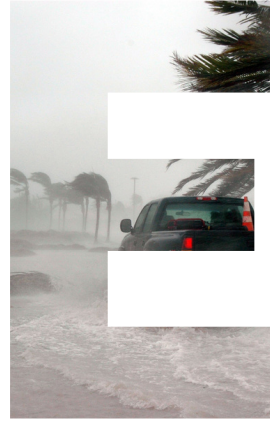
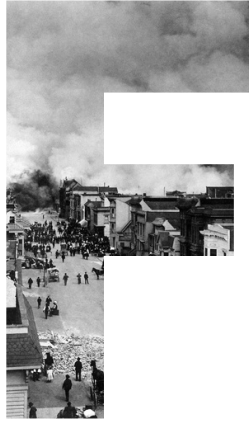
- Dolap, kütüphane gibi devrilme riski olan eşyaları duvara sabitlenmeli. Arada boşluk kalıyorsa çarpma etkisini azaltmak için araları dolgu malzemesi ile doldurulmalı.
- Tavan ya da duvara asılan avize, klima gibi cihazları ağırlıklarını taşıyacak şekilde duvar ve pencerelerden uzağa sağlam bir şekilde asılmalı.

- Tezgah ya da masa üzerinde bulunan eşyaları, plastik ya da metal tutucularla sabitlenmeli.
- Deprem çantası hazırlanmalı ve düzenli aralıklarla içindeki malzemeler kontrol edilmeli.
- Karyolaların üzerinde-yanında ağır ve devrilebilecek eşyalar bulundurmaktan kaçınılmalı.
- Ev sahibi iseniz Zorunlu Deprem Sigortası (DASK) yaptırmanız gerekir. Bu şekilde depremden kaynaklanan hasarları telafi edebilirsiniz.

Deprem Esnasında:

- Deprem sırasında evde ya da kapalı bir alandaysanız sabitlenmemiş eşyalardan uzak durarak sağlam bir eşyanın yanına çömelip başınızı ve boynunuzu ellerinizle koruma altına alın.
- Kibrit ya da çakmak yakmamalı elektrikli düğmelerden uzak durmalısınız.
- Deprem sırasında açık alanda iseniz duvar tipleri, enerji hatları ve ağaçlardan uzak durun. Açık arazide çömelerek kendinizi koruma altına alın.
- Depreme aracın içinde yakalandığınızda ise kendinizi ve başka araçları riske atmadan sağa yanaşıp sarsıntının geçmesini bekleyebilirsiniz.

Selden Korunma Yolları

Ülkemizde en çok can ve mal kaybına sebep olan doğal afetlerden biri de sel. Plansız şehirleşme, yeşil alanların hızla yok olması selden dolayı oluşabilecek riskleri artırıyor. Bu etkileri hafifletmek ve çeşitli önlemler almak elbette ki mümkün. Sele karşı alınacak önlemler:

Sel Öncesinde:

- Çevredeki yeşil alanlar korunmalı ve artırılmalı.
- Sel tehlikesi bulunan alanlarda teraslama ve ağaçlandırma yapılmalı.
- Çeşitli iletişim kanallarıyla gerekli uyarılar yapılmalı.

Sel Esnasında:

- Yüksek ve güvenli bir yere ulaşmaya çalışmalısınız. Fakat bunu yaparken suyun içinden geçmemeye dikkat edin. Çünkü görünenden çok daha derin olabilir.
- Sel sırasında araç içindeyseniz asla ileri doğru gitmeye çalışmayın. Aracın içini terk edip yüksek bir yere geçmek için çabalayın.

Çığ Tehlikesine Karşı Alınacak Önlemler

Eğimli araziler üzerinden yuvarlanan ve yuvarlandıkça büyüyen kar kütesine çığ denir. Çığ kar yağışının ve engebenin fazla olduğu bitki örtüsünden yoksun yerlerde görülür. Çığ olayıyla karşılaşma ihtimalimizi az gördüğümüz için bu konudaki bilincimiz ise maalesef daha düşük.

Çığ Öncesinde:

- Yerleşim yeri olarak çığ riski taşıyan bölgelerden kaçınılmalı.
- Yamaçlardaki bitki örtüsü ve ormanlar koruma altına alınmalı.
- Kar yağışı olan zamanlarda haberler ve yol durumu dikkatle takip edilmeli.

Çığ Esnasında:

- Çığın büyüklüğü ve hızı dikkate alınarak güvenli bir bölgeye ulaşın.
- Çığdan kaçmanız imkansızsa destek alarak yüzme hareketleri ile yüzeyde kalmaya çalışın.
- Kafanız karın altında kalma tehlikesine karşı ağzınızı kapatın ve nefesinizi tutmaya çalışın.
- Kar akışına kapılırsanız bacaklarınızı ve kollarınızı vücudunuza birleştirerek oturma pozisyonu almaya gayret edin.
- Araç içindeyseniz motoru durdurup ışıkları söndürün.
- Yanınızda fener varsa sizi görmeleri açısından kullanmanız faydalı olabilir.

Heyelan Tehlikesine Karşı Alınacak Önlemler

Heyelan büyük ölçüdeki toprak ve kaya kaymalarına verilen isimdir. Ülkemiz aynı deprem ve sel gibi heyelan tehlikesini de barındırır. Özellikle yağışın ve eğimin fazla olduğu bölgelerde çok fazla görülen heyelanın bir doğal afete dönüşmemesi için önceden çeşitli önlemler alıp hem kendimizi hem de sevdiklerimizi koruyabiliriz.

Heyelan Öncesinde:

- Heyelan riskini azaltmak için arazi çalışmaları yapılmalı, risk olan bölgelerde yerleşimden uzak durulmalı.
- Risk olan yamaçlarda doğal denge bozulmadan drenaj kanalları açılmalı, tabakaların fazla su alınması önlenmeli.
- Heyelan görülebilecek yamaçların eteklerine istinat duvarı inşa edilmeli.
- Bitki ve toprak örtüsü korunmalı.

Heyelan Esnasında:

- Açık alandaysanız akıntıdan uzak durup yüksek yerlere kaçmaya çalışın.
- Heyelan akıntısından kaçabilecek zamanınız yoksa ve kapalı alandaysanız sağlam eşyaların arkasına sığınarak çömelin, ellerinizle başınızı ve boynunuzu koruyun.

Afetlere Müdahale Seviyeleri

Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında, olası felaketlerde müdahale seviyeleri de belirlenmiş durumda. Müdahale seviyeleri etki derecesine göre dört gruba ayrılıyor. AFAD, afet ve acil durum sonrası il afet ve acil durum yönetim merkezinden aldığı ilk bilgiler doğrultusunda yardım taleplerini olay türü ve ölçeğine göre değerlendiriyor. Ardından da olayın seviyesini belirleyerek ilan ediyor. İlan edilen olay seviyeleri koordinasyonun ve organizasyonun düzeyini belirliyor.

Seviye 1 alarm durumu yerel imkanların yeterli olduğu afetler için geçerli. Destek sağlamak için faaliyete geçen birim, il afet ve acil durum yönetim merkezince belirlenir ancak ilan edilmez. Gerekli görülen hallerde AFAD hizmet grubunun ara çözüm ortağı bakanlık, kurum, kuruluş ve Kızılay'a yönlendirilir.

Olay seviyesi 2 olarak belirlendiğinde ise sadece ilgililerine duyurulur. Seviye 2 alarm durumunun söz konusu olduğu durumlarda etki derecesi "destek illerin takviyesine ihtiyaç vardır" şeklinde belirlenmiş durumdadır. Destek, il afet ve acil durum yönetim merkezi ve ilgili arama kurtarma birlikleri ile 1. Grup destek illerden sağlanıyor. Etki derecesi konusunda ulusal desteğe ihtiyaç duyulan alarm seviyesi ise Seviye 3'tür. Seviye 3 belirlendiğinde olay seviyesi ilan edilir, Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu toplanır. Bu durumda 1. ve 2. Grup destek iller ile ulusal kapasitede destek gerekir.

Seviye 4 en üst düzey alarm anlamını taşır. Bu seviyeye karar verilmesi halinde tüm ulusal kapasite müdahaleye katılır. 1. Ve 2. Grup destek iller ile ulusal kapasitenin yanı sıra ve gerektiğinde uluslararası yardım çağrısında bulunulur. Olay sonrası afet bölgesinden ve ulusal hizmet gruplarından devam eden bilgi akışı doğrultusunda seviye değişikliği yapılabilir ve yapılan değişiklik ilan edilir. Karar verilen seviye bildiriminden sonra hali hazırda harekete geçmiş olan ulusal hizmet grupları bildirimine göre pozisyonlarını alarak afet alanına yönlendirilir. Yönlendirmeye ilişkin detaylar AFAD tarafından belirlenir ve yönlendirilen hizmet grupları müdahale planları doğrultusunda çalışmalarına devam eder.

Afetlerde İnsani Yardım

Afet; insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar ortaya çıkaran, insanın normal yaşantısını ve eylemlerini durduracak veya kesintiye uğratacak, imkânların yetersiz kaldığı olaylara verilen genel bir isimdir. Bu afetler sonucu birçok insan hayatını kaybediyor. Birçok insan da afetin ortasında mahsur kalıyor. Kimi selin ortasında, kimi enkaz altında kalıyor. Bu kazazedelere ise birçok kurum ve kuruluş tarafından yardım ediliyor.

- TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı)
- Darüşşafaka
- AKUT (Arama Kurtarma Derneği)
- YEŞİLAY
- KIZILAY
- Acil Tıp Derneği
- AFAD (Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi)
- UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi)

AFAD ve Kızılay gibi kuruluşlar bölgede arama kurtarma çalışmaları, sağlık kontrolleri, battaniye, temiz giysi gibi eşyaların tedarik edilmesini, gıda yardımı ve yıkılan yapıların onarımı konusunda hizmetler sağlamaktadır. Aynı şekilde duyarlı vatandaşlar da afetin olduğu şehrin belediyesine gıda yardımı, ısınma ve barınma ihtiyaçlarını karşılayan çadır, battaniye gibi malzemeler yollayabilirler.

ASRIN FELAKETİ: DEPREM

Türkiye'nin bulunduğu coğrafya, 1500'lü yıllardan itibaren farklı zamanlarda 7 ve üstü büyüklüğünde 25 depremle sarsıldı. Sismik açıdan oldukça aktif bir ülke olan Türkiye, Avrasya-Arap-Afrika levhası arasında yer alıyor. Türkiye sınırları içerisinde Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattıyla deprem kuşağında bulunuyor.

2023 Kahramanmaraş Depremi (7,7)

Türkiye, 6 Şubat Pazartesi günü saat 04.17'de meydana gelen depremle sarsıldı. Merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan 7,7 büyüklüğündeki deprem Kahramanmaraş, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya ve Hatay'ı vurdu. 6 Şubat Pazartesi günü saatler 13.24'ü gösterdiğinde ise Kahramanmaraş, merkez üssü Elbistan olan 7,6'lık depremle sarsıldı. Kahramanmaraş merkezli depremlerde 18 binin üzerinde vatandaşın hayatını kaybettiği, 74 binin üzerinde vatandaşın yaralandığı ve 6 binin üzerinde binanın yıkıldığı açıklandı. 130 atom bombası gücünde olan deprem sebebiyle tüm Türkiye'de 7 gün yas ilan edildi ve eğitime 2 hafta ara verildi. Ayrıca depremin yıkıcı etkisini gösterdiği 10 il içinse OHAL ilan edildi.

2020 İzmir Seferihisar Depremi (6,6)

30 Ekim 2020'de İzmir'in Seferihisar ilçesi açıklarında 6,6 büyüklüğünde meydana gelmiştir.

Deprem, yerin yaklaşık 16,54 kilometre derinliğinde gerçekleşmiştir.

2020 Elazığ Depremi (6,8)

24 Ocak 2020 tarihinde yerel saat ile 20.55'te Elazığ'ın Sivrice ilçesi Çevrimtaş köyü civarında büyüklüğü 6,8, derinliği 8,05 km olan bir deprem meydana gelmiştir. Depremde 41 kişiyi hayatını kaybetmiş, binin üzerinde insan yaralanmıştır. Türkiye'nin dört bir yanından ekiplerin katıldığı arama kurtarma çalışmalarında 45 kişi enkazdan sağ çıkarılmıştır.

2011 Van Depremi (7,2)

Van Merkeze bağlı, Tabanlı köyü merkez üssü olmak üzere büyük bir deprem meydana gelmiştir. 23 Ekim 2011 Pazar günü saat 13.40 sularında gerçekleşen depremin aletsel büyüklüğü 7,2 olarak ölçülmüştür. Tüm Türkiye bu depremin yaralarını sarmak için seferber olmuşken 9 Kasım 2011 Çarşamba günü 21.20 sularında Van Merkez'e 16 kilometre uzaklıktaki Edremit ilçesinde büyüklüğü 5.6 olan yeni bir deprem meydana gelmiştir.

2003 Bingöl Depremi (6,4)

2003 Bingöl Depremi, 1 Mayıs 2003 tarihinde yerel saatle 03.27'de gerçekleşen, Türkiye'nin doğusunu etkileyen, 6,4 büyüklüğündeki depremdir. Merkezi Bingöl'ün 15 km kuzeyinde yaşanmıştır. Bölgede en az 176 kişi ölmüş, 625 bina çökmüş veya ağır hasara uğramıştır.

1999 Düzce Depremi (7,2)

12 Kasım 1999 Cuma günü Saat 18:57'de, Düzce'de 30 saniye süren 7,2 büyüklüğündeki depremde 894 kişi hayatını kaybetti, 2 bin 679 kişi yaralandı ve binlerce kişi evsiz kaldı. Düzce Afet ve Acil Durum Müdürlüğü verilerine göre, 1999'daki depremlerde Düzce genelinde 16 bin 666 konut, 3 bin 837 iş yeri ağır hasar gördü. 10 bin 968 konut ile 2 bin 573 iş yerinde orta hasar, 13 bin 70 konut ve 1606 iş yerinde ise az hasar tespit edildi.

1999 Gölcük (Kocaeli) Depremi (7,4)

17 Ağustos 1999'da yerel saatle 03:02'de, merkez üssü Gölcük olan 40,70 kuzey enlemi ile 29,91 doğu boylamında 7.4 büyüklüğündeki 45 saniye süren Gölcük depremi sadece Kocaeli'nde değil, Ankara'dan İzmir'e kadar geniş bir bölgede ve Marmara'da hissedilmiştir.. Türkiye'nin deprem geçmişinde "en uzun deprem" olarak biliniyor.

Resmi olarak 17 bin 118 kişinin öldüğü, 25 bine yakın kişinin de yaralandığı açıklandı.

Depremden en çok etkilenen Kocaeli'de 9 bin 477 kişi yaşamını yitirdi, 9 bin 881 kişi de yaralandı. Depremde 285.211 ev, 42.902 işyeri hasar gördü.

1976 Çaldıran Depremi (7,5)

1976 Çaldıran depremi, 24 Kasım 1976 tarihinde yerel saatle 12.22'de merkez üssü Van'ın Muradiye ilçesi Çaldıran bucağı olan 7,5 büyüklüğündeki deprem. 3 bin 840 kişi öldü, 9 bin 232 bina hasar gördü. 2 bin kilometrekarelik bir alandaki evlerin yüzde 80'i yıkıldı.

Depremi yanı sıra bölgede gece hava sıcaklığının -17 dereceye kadar düşmesi sonucu donma nedeniyle de ölümler oldu.

1939 Erzincan Depremi (7,9)

27 Aralık 1939'daki 7,9 büyüklüğünde Büyük Erzincan Depremi'nde yaklaşık 33 bin kişi hayatını kaybetti, 100 bin kişi yaralandı ve 116 bin civarında bina yıkıldı. Erzincan depremi, dünyada meydana gelen büyük depremlerden biri olarak sayılıyor.

Deprem Afetinde Ne Yapılmalı?

Doğal afetlerden bazıları önlenemez niteliktedir. Deprem, volkanizma, tsunami ve kasırga bu tür olaylardandır. Ancak bu tür olaylardan dolayı meydana gelen can ve mal kayıplarının artması veya azalmasında insanın rolü önemlidir.

Deprem önlenemeyeceği için depreme karşı bazı önlemler alınabilir. Bu önlemlerin başında, yerleşim biriminin kurulacağı yer ve meskenlerde kullanılacak malzemelerin seçimi gelmektedir. Gevşek malzemelerden oluşan zeminlere, özellikle ovalara yerleşim birimi kurulmamalı, evler ana kaya üzerinde yapılmalıdır. Meskenlerde kullanılacak malzemenin hafif, esnek ve depreme dayanıklı olmasına özen gösterilmelidir.

Depremden Korunmanın Yolları Nedir?

Deprem sırasında güvenli bir yer bulunup diz üstü çökmeli, baş ve ense korunacak şekilde kapanılmalıdır. Düşmemek için sabit bir yere tutunulmalıdır. Merdivenlere gidilmemeli, balkona çıkılmamalı, asansör kullanılmamalıdır. Deprem sırasında açık alanda bulunuluyorsa enerji hatları ve direklerden, ağaçlardan, binalardan uzaklaşılmalı; açık arazide çömelerek etraf gözlenmelidir. Deniz kıyısından uzaklaşılmalıdır.

Araçla hareket hâlindeyken deprem gerçekleşmişse araç yolun kenarına çekilmeli ve araçta beklenmelidir. Köprülerden ve tüneldən uzaklaşılmalı, tüneldeyken deprem gerçekleşmişse araçtan çıkılarak aracın yanına çöküp baş ve ense korunmalıdır.

Depremden sonra birey, önce kendi emniyetinden emin olmalı, çevrede yardım edilebilecek kimselerin olup olmadığı kontrol edilmelidir. Evde iken deprem başlamışsa depremden sonra gaz ve su vanası kapatılmalı, deprem çantası alınarak önceden belirlenmiş buluşma noktasına gidilmelidir. Radyo ve televizyonlardan uyarılar dinlenmeli, cadde ve sokaklar boş bırakılmalı, binaların yanından geçilmemelidir.

Dayanıklı Yapılar

Sürekli olarak deprem tehlikesinin mevcut olduğu ülkemizde ve dünyanın diğer pek çok ülkesinde ileri teknolojinin sunduğu imkanlar yardımıyla olası can ve mal kayıplarının önlenmesi için inşaat ve yapı alanlarında birçok revizyona ve yeniliğe gidilmiştir.

Yaşanan depremlerin ardından, yıkılmış veya çökmüş yapılardan elde edilen örnekler aracılığıyla binaların dayanıksız veya çürük olmasına sebep olan birtakım etmenler saptanmıştır. Bu raporların ışığında da inşa edilecek yeni yapıların dayanıklı ve sağlam olmalarını sağlayacak adımlar atılmıştır.

Proje Aşaması

Depreme dayanıklı bir yapının projesinin; işinin ehli olan, merhamet, vicdan, dürüstlük gibi insani duyguları barındıran ve bunu doğru şekilde uygulamaya koyabilecek mimar ve mühendisler tarafından oluşturulması ve bu projelerin harfiyen uygulanması, sağlam ve güvenilir evlerin inşası için oldukça gereklidir. Özellikle kat planına uygun inşa edilmeyen yapılar depreme dayanıklılık konusunda risk teşkil etmektedir.

Su Yalıtımı

Bir yapının depreme dayanıklı olmasını sağlayan ve onu uzun ömürlü kılan en önemli faktörlerden bir tanesi şüphesiz ki nem ve suya karşı korunaklı olmasıdır. Doğru bir şekilde yapılmış olan su yalıtımı, binaları depreme karşı korumak için gerekli olan başlıca işlemlerdendir.

Kaliteli Malzeme Kullanımı

İnşaat esnasında kullanılan demir, çelik ve beton gibi malzemelerin kaliteli olması ve yeterli düzeyde kullanılması ayrıca bu konuda denetlemelerin de yapılmış ve düzenlenmiş olması doğru yapılmaması halinde önlemlerin alınması ve uygulamaya geçirilmesi, depreme dayanıklı ev konusunda en kritik faktörlerdendir.

Temel ve Kolonlar

Bir binayı uzun süre taşıyacak ve ayakta tutacak olan yegâne bölümler o yapının temeli ve kolonlarıdır. İnşaat işlemine geçilmeden önce yapılmış olan zemin incelemeleri, depreme dayanıklı yapıların oluşturulmasında ihmal edilmemesi gereken konulardan bir tanesidir.

Ayrıca mevcut bir yapıda zemin kat kolonlarının kontrol edilmesi de önemli bir detaydır. Kolonlarda olası bir çatlak durumunu ve alanın verimli kullanılması gibi bir düşünceyle kolonların kesilme ihtimalini gözden geçirmek amacıyla binanın temelinde inceleme yapmak şarttır.

Hasar Raporu

Halihazırda inşa edilmiş olan bir yapıdan bahsediyorsak ve bu yapı yakın zamanda bir deprem tehlikesi geçirmişse söz konusu yapı için deprem hasar raporu almak elzemdir. Bu rapor, binanın ne durumda olduğu, bakıma ihtiyacı olup olmadığı ve elbette ilerde yıkılma riski taşıyıp taşımadığı gibi soruları yanıtlamak açısından gereklidir.

Dayanıklılık Testi

Yine inşa edilmiş ve bir süredir kullanılan yapıların depreme dayanıklılık kontrollerinden geçmiş olması ve sağlamlığının test edilmesi, dayanıklı olup olmadığı konusunda belirleyici bir unsurdur. Yetkili merciler tarafından yapılan incelemeler ve testler, içinde yaşanan evlerin ve diğer alanların güvenli olup olmadığına dair önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

Gözlem

Depreme dayanıklı ev tespiti konusunda kullanabileceğiniz bir diğer yol ise gözlemdir. Bir binaya dışardan baktığınızda deprem dayanıklılığına dair bazı ipuçları elde edebilirsiniz. Binanın dış cephesinde bulunabilecek bir çatlak veya simetrisinde gözünüze takılabilecek herhangi bir problem, binanın hasar durumu ve dayanıklılığı konusunda fikir sahibi olmanıza yardımcı olacaktır.

Ayrıca bir yapının depreme dayanıklı olup olmadığını anlamak için kontrol edebileceğiniz bazı kriterler aşağıda belirtilmiştir.

Hasar Raporları

Eğer bina önceki bir deprem esnasında hasar almışsa bina hakkında bir hasar raporu tutulmuş olabilir. Binanın deprem dışındaki sebeplerle hasar gördüğü durumlar hakkında da aynı şekilde hasar raporları mevcut olabilir. Bu raporlara ulaşmak ve raporları incelemek, depreme dayanıklı ev seçerken atabileceğiniz en akıllıca adımlardan biridir.

Bodrum Katı

Bir binanın bodrum katının rutubetli, nemli, hasar görmüş ve kötü durumda olması , binanın depreme dayanıklı olmadığı anlamına gelebilir. Bu duruma karşı almanız gereken önlem, binanın bodrum katını kontrol etmek ve yalıtım sistemlerini gözden geçirmektir. Örneğin binanın su yalıtım sisteminde bozukluk olması binayı hava durumu değişimlerine karşı savunmasız kılar. Yağmur, dolu, kar, sel gibi hava durumları sırasında binanın temeli su alabilir, bu da temelin gittikçe güçsüzleşmesine sebep olur. Güçsüz bir temel, deprem sırasında binanın yıkılmasının başlıca nedenlerindendir.

Duvar Yıkımı

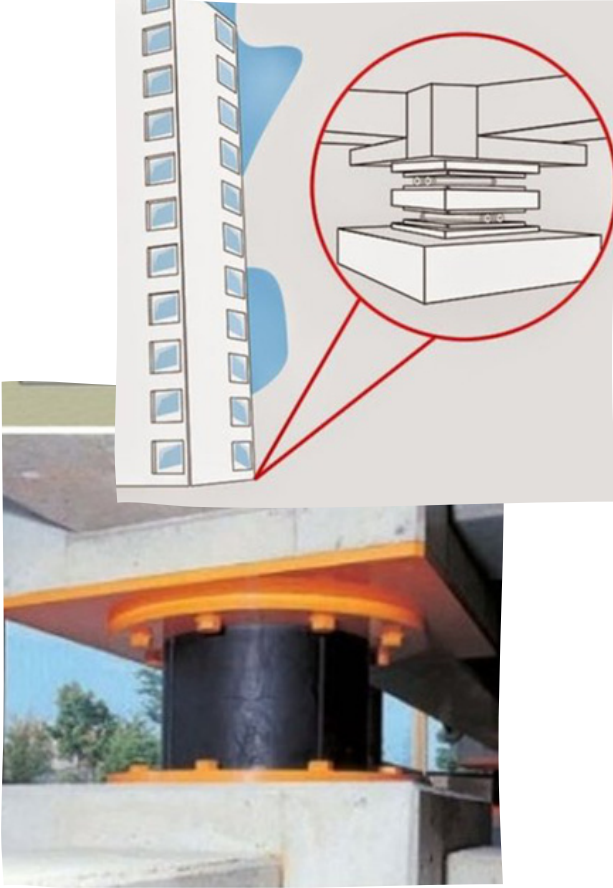
Eğer araştırdığınız binanın giriş katı dükkan gibi bir işletme tarafından mülk edinilmesi işletmenin sahipleri mekanda alan açmak için zemin kattaki duvarlardan bazılarını yıkmış, değiştirmiş veya kısmi olarak ortadan kaldırmış olabilir. Böyle bir durum, depreme dayanıklı ev sahibi olmak durumunda size dezavantaj sağlar. Zemin kattaki duvarların hareket ettirilmiş veya yıkılmış olması binanın depreme dayanıksız hale gelmesine sebep olabilir.

Temeller ve Kolonlar

Bir binanın temeli ve kolonları, binayı ayakta tutan ve deprem gibi olağanüstü durumlara karşı güçlü kılan şeydir. Depreme dayanıklı ev satın alabilmek için evin bulunduğu binanın kolonlarının ve temelinin sağlam olduğundan emin olmanız gerekir. Eğer evin kolonlarında çatlaklar varsa, zemin kat üç metreden yüksekse, yıkılmış duvarlar bulunuyorsa, binanın temeline dair şüphe yaratan durumlar varsa gayrimenkulü satın almadan önce uzmanlardan destek almayı ihmal etmeyin.

Hayat Kurtaran Raylı Temel Sistemi

Binaların rayların üzerine inşa edilmesini söyleyen sistem, binaların deprem esnasında yerkabuğundan bağımsız bir şekilde ray üzerinde hareket etmesine olanak tanıyor.

Japonya'daki Depreme Dayanıklı Evler Nasıl İnşa Edildi?

Japonya'da kullanılan depreme dayanıklı raylı temel sistemli evler, binanın yeryüzü ile bağlantısını kesmeyi sağlayan bir taban izolasyonu oluşturuyor. Kurulan sistemde binanın temel kısmına kauçuk ile imal edilmiş tamponlar kullanılıyor. Bu tamponlar binaların deprem tehlikesi esnasında titremesi ve eğilmesi yerine yatay sallanmasını mümkün kılıyor. Temelde oluşan sarsıntı bina geneline yayılsın diye bina iskeleti içerisinde yer alan hidrolik teller kullanılarak binanın yıkımına engel olunuyor.

Raylı Temel Sisteminde Binalar Nasıl Yıkılmıyor?

Temel atılırken kullanılan izolasyon ve bina içinde yer alan sistem, evleri depreme dayanıklı hale getiriyor. Deprem esnasında bu sistem sayesinde binalar kırılmak yerine esniyor. Japonya'da mühendisler, duvarların iç kısımlarında yer alan boşluklara metal plakalar yerleştirip tüm binanın aynı esnada hareket etmesini sağlıyor. Bu esneklik payı binanın yıkılmasını ya da kırılmasını engellemek için yapılıyor. Ülkedeki çok büyük binalar ve gökdelenler dahi bu sistemle ayakta kalıyor. Kullanılan sistem sağlıklı soltu ya da önlü arkalı olacak şekilde 3 metreye ulaşan bir mesafe ve esneme payı sunuyor. Bina temelinde amortisör kullanılması hareket esnasında esneme payı da gözetilince titremeyi etkisiz hale getirirken, temelde kullanılan tampon sıvılar sallantı sırasında şiddetin azalmasını sağlıyor.

ŞEYMA
TÜRE

DEPREM ÖNCESİ VE SONRASI

Depremler, önlem alınmadığı zaman daha çok can ve mal kayıplarının oluşmasına neden oluyor. Peki, deprem öncesi, anı ve sonrası hangi önlemleri almanız gerektiğini biliyor musunuz?

DEPREM ANINDA YAPILMASI GEREKENLER

Deprem anında bina içerisindeyseniz;

- Kesinlikle panik yapılmamalıdır.
- Sabitlenmemiş dolap, raf, pencere vb. eşyalardan uzak durulmalıdır.
- Varsa sağlam sandalyelerle desteklenmiş masa altına veya dolgun ve hacimli koltuk, kanepeler, içi dolu sandık gibi koruma sağlayabilecek eşya yanına çömelerek hayat üçgeni oluşturulmalıdır.
- Baş iki el arasına alınarak veya bir koruyucu (yastık, kitap vb) malzeme ile korunmalıdır. Sarsıntı geçene kadar bu pozisyonda beklenmelidir.
- Güvenli bir yer bulup, diz üstü ÇÖK, başını ve enseni koruyacak şekilde KAPAN, düşmemek için sabit bir yere TUTUN
- Merdivenlere ya da çıkışlara doğru koşulmamalıdır.
- Balkona çıkılmamalıdır.
- Balkonlardan ya da pencerelerden aşağıya atlanmamalıdır.
- Kesinlikle asansör kullanılmamalıdır.
- Telefonlar acil durum ve yangınları bildirmek dışında kullanılmamalıdır.
- Kibrit, çakmak yakılmamalı, elektrik düğmelerine dokunulmamalıdır.
- Tekerlekli sandalyede isek tekerlekler kilitlenerek baş ve boyun korumaya alınmalıdır.
- Sarsıntı geçtikten sonra elektrik, gaz ve su vanalarını kapatılmalı, soba ve ısıtıcılar söndürülmelidir.
- Diğer güvenlik önlemleri alınarak gerekli olan eşya ve malzemeler alınarak bina daha önce tespit edilen yoldan derhal terk edilip toplanma bölgesine gidilmelidir.
- Okulda sınıfta ya da büroda ise sağlam sıra, masa altlarında veya yanında; koridorda ise duvarın yanına hayat üçgeni oluşturacak şekilde ÇÖK-KAPAN-TUTUN hareketi ile baş ve boyun korunmalıdır.
- Pencerelerden ve camdan yapılmış eşyalardan uzak durulmalıdır.

Deprem anında açık alandıysanız;

- Enerji hatları ve direklerinden, ağaçlardan, diğer binalardan ve duvar diplerinden uzaklaşılmalıdır. Açık arazide çömelerek etraftan gelen tehlikelere karşı hazırlıklı olunmalıdır.
- Toprak kayması olabilecek, taş veya kaya düşebilecek yamaç altlarında bulunulmamalıdır. Böyle bir ortamda bulunuluyorsa seri şekilde güvenli bir ortama geçilmelidir.
- Binalardan düşebilecek baca, cam kırıkları ve sıvalara karşı tedbirli olunmalıdır.
- Toprak altındaki kanalizasyon, elektrik ve gaz hatlarından gelecek tehlikelere karşı dikkatli olunmalıdır.

Deprem anında araç kullanıyorsanız;

- Sarsıntı sırasında karayolunda seyir halindeyseniz;
- Bulunduğunuz yer güvenli ise; yolu kapatmadan sağa yanaşıp durulmalıdır. Kontak anahtarı yerinde bırakılıp, pencereler kapalı olarak araç içerisinde beklenmelidir. Sarsıntı durduktan sonra açık alanlara gidilmelidir.
- Araç meskun mahallerde ya da güvenli bir yerde değilse (ağaç ya da enerji hatları veya direklerinin yanında, köprü üstünde vb.); durdurulmalı, kontak anahtarı üzerinde bırakılarak terk edilmeli ve trafikten uzak açık alanlara gidilmelidir.
- Sarsıntı sırasında bir tünelin içindeyseniz ve çıkışa yakın değilseniz; araç durdurulup aşağıya inilmeli ve yanına yan yatarak ayaklar karına çekilip, ellerle baş ve boyun korunmalıdır. (ÇÖK-KAPAN-TUTUN)
- Kapalı bir otoparkta iseniz; araç dışına çıkılıp, yanına yan yatarak, ellerle baş ve boyun korunmalıdır. Yukarıdan düşebilecek tavan, tünel gibi büyük kitleler aracı belki ezecek ama yok etmeyecektir. Araç içinde olduğunuz takdirde, aracın üzerine düşen bir parça ile aracın içinde ezilebilirsiniz.

Toplu taşıma aracındaysanız;

- Gerekmedikçe, kesinlikle metro ve trenden inilmemelidir. Elektriğe kapılabilirsiniz veya diğer hattan gelen başka bir metro yada tren size çarpabilir.
- Sarsıntı bitinceye kadar metro ya da trenin içinde, sıkıca tutturulmuş askı, korkuluk veya herhangi bir yere tutunmalı, metro veya tren personeli tarafından verilen talimatlara uyulmalıdır.

DEPREM SONRASINDA YAPILMASI GEREKENLER

Kapalı alandıysanız;

- Önce kendi emniyetinizden emin olun.
- Sonra çevrenizde yardım edebileceğiniz kimse olup olmadığını kontrol edin.
- Depremlerden sonra çıkan yangınlar oldukça sık görülen ikincil afetlerdir. Bu nedenle eğer gaz kokusu alırsanız, gaz vanasını kapatın. Camları ve kapıları açın. Hemen binayı terk edin.
- Dökülen tehlikeli maddeleri temizleyin.
- Yerinden oynayan telefon ahizelerini telefonun üstüne koyun.
- Acil durum çantanızı yanınıza alın, mahalle buluşma noktanıza doğru harekete geçin.
- Radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla size yapılacak uyarıları dinleyin.
- Cadde ve sokakları acil yardım araçları için boş bırakın.
- Her büyük depremde sonra mutlaka artçı depremler olur. Artçı depremler zaman içerisinde seyrekleşir ve büyüklükleri azalır. Artçı depremler hasarlı binalarda zarara yol açabilir. Bu nedenle sarsıntılar tamamen bitene kadar hasarlı binalara girilmemelidir. Artçı depremler sırasında da ana depremde yapılması gerekenler yapılmalıdır.

Açık alandıysanız;

- Çevrenizdeki hasara dikkat ederek bunları not edin.
- Hasarlı binalardan ve enerji nakil hatlarından uzak durun.
- Önce yakın çevrenizde acil yardıma gerek duyanlara yardım edin.
- Sonra mahalle toplanma noktanıza gidin.
- Yardım çalışmalarına katılın. Özel ilgiye ihtiyacı olan afetzedelere -yaşlılar, bebekler, hamileler, engelliler- yardımcı olun.

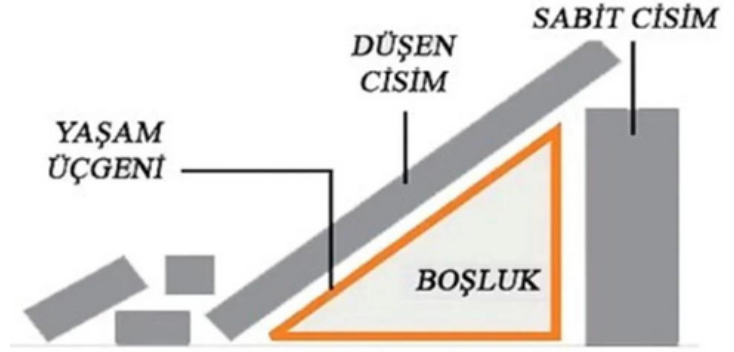
Yıkıntı altında mahsur kaldıysanız;

- Paniklemeden durumunuzu kontrol edin.
- Hareket kabiliyetiniz kısıtlanmışsa çıkış için hayatınızı riske atacak hareketlere kalkışmayın. Biliniz ki kurtarma ekipleri en kısa zamanda size ulaşmak için çaba gösterecektir.
- Enerjinizi en tasarruflu şekilde kullanmak için hareketlerinizi kontrol altında tutun.
- El ve ayaklarınızı kullanabiliyorsanız su, kalorifer, gaz tesisatlarına, zemine vurmak suretiyle varlığını duyurmaya çalışın.
- Sesinizi kullanabiliyorsanız kurtarma ekiplerinin seslerini duymaya ve onlara seslenmeye çalışınız. Ancak enerjinizi kontrollü kullanın.

Yaşam Üçgeni

Deprem sırasında doğru bir şekilde uygulanırsa alınabilecek en iyi tedbirlerden birisi yaşam üçgenidir. Peki bu yaşam üçgeni nasıl uygulanır, nasıl oluşturulur bir bakalım.

Deprem gibi ciddi bir olay esnasında hayat üçgeni olarak da adlandırılan bu yöntem doğru yapıldığında hayat kurtarıyor. Evlerimizde, okulumuzda, iş yerlerimizde hayatta kalabileceğimiz kadar büyüklükte olan boşluklara sığınmaya yaşam üçgeni denir. Bulunduğumuz alanda yaşam üçgeni olabilecek yerleri önceden tespit edersek olabilecek bir depremde paniklemeden önceden belirlediğimiz bu yaşam üçgenlerinde cenin pozisyonu olarak kendimizi koruyabiliriz.

YAŞAM ÜÇGENİ NASIL OLUŞTURULUR?

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) deprem anında hayat üçgeni oluşturulmasına yönelik şu şekilde bir çağrıda bulunuyor:

"Varsa sağlam sandalyelerle desteklenmiş masa altına veya dolgun ve hacimli koltuk, kanep, içi dolu sandık gibi koruma sağlayabilecek eşya yanına çömelerek hayat üçgeni oluşturulmalıdır. Baş iki el arasına alınarak veya bir koruyucu (yastık, kitap vb.) malzeme ile korunmalıdır. Sarsıntı geçene kadar bu pozisyonda beklenmelidir." Bu üçgenin diğer eşyalara göre daha sağlam ve mümkünse sabit eşyaların yanında oluşturulması önerilir. Örneğin, bir masanın altına girmek yerine deprem anında bir masa ile dolabın arasındaki boşluğa geçerek kapanmak daha doğru olacaktır.

Çünkü masanın deprem enkazıyla üzerinize çökme ihtimali daha yüksek bir eşya ve tek başına bir eşyanın enkazlara dayanması pek mümkün değildir. Ancak iki sağlam eşyanın arasına geçerek enkazlardan kurtulma şansınızı yükseltebilirsiniz.

Güvenli bir yer bulup,

- Diz üstü ÇÖK,
- Baş ve enseyi koruyacak şekilde KAPAN,
- Düşmemek için sabit bir yere TUTUN hareketini yapın.

Deprem sırasında sarsıntı durana kadar olduğunuz yerde kalın.

ARAMA KURTARMA EKİPLERİ

Arama-kurtarma, herhangi bir doğal ya da insan kaynaklı acil durum veya afet esnasında, acil yardıma ihtiyacı olan kimselerin yerini tespit etme, gerekirse ilk yardım uygulama ve daha kapsamlı yardım alabilecekleri güvenli bir yere nakletme faaliyetleridir.

1. AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı veya kısa adıyla AFAD; 29 Mayıs 2009 tarih ve 5902 sayılı kanunun 17 Haziran 2009'da Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla; İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM) ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) yerine kurulan afet ve acil durum yönetimi kurumudur. Kurum Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmaktadır. Afet öncesi hazırlık ve zarar azaltma, afet esnasında yapılacak müdahale ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının yönetim ve koordinasyonunu gerçekleştirmek, kurumun temel görev ve amacıdır.

2. AKUT (Arama Kurtarma Derneği)

Arama Kurtarma Derneği (Kısa adı: AKUT); mağara, dağ gibi ulaşılması zor olabilecek yerlerde veya doğal afetlerde kaybolanların aranması ve bu koşullarda kaza geçirenlerin kurtarılması için etkinlik gösteren, Türkiye'nin arama kurtarma konusunda ilk sivil toplum örgütüdür.

3. JAK (Jandarma Arama Kurtarma)

Jandarma Arama Kurtarma, çığ, deprem gibi doğal afetlerde arama-kurtarma faaliyetlerini yürütmek, kış turizm merkezlerinde emniyet ve asayişin sağlanması, olumsuz hava ve arazi koşullarında yaralıların tahliye edilmesi, doğa sporları yapılan ormanlık bölgelerde önleyici kolluk ve icra edilmesi maksadıyla kurulmuştur. JAK Tabur Komutanlığı iki adet afet arama kurtarma ve bir adet özel arama bölüğünden kurulmuştur. Afet arama kurtarma bölüklerinin bünyesinde 4 adet arama kurtarma timi , özel arama kurtarma bölüğünde ise üç su altı timi iki dağcılık timi ve bir adet jandarma köpekli arama kurtarma timi bulunmaktadır. Su altı arama bölük komutanlığı 100 metreye kadar dalış gerçekleştirebilmektedir. 2 hafta intibak eğitiminin ardından 8 haftalık arama kurtarma yeterlilik eğitimine tabi tutulur. Daha sonra branşlarına göre eğitimlerine devam ederler. JAK Tabur Komutanlığı "Hızır Bey" olarak adlandırılır.

4. İTFAİYE (İtfaiye Arama Kurtarma)

Yerel yönetimlerde bulunan İtfaiye ekiplerinin kendi bünyelerinde arama kurtarma ekipleri bulunmaktadır.

5. BELEDİYELER (Çeşitli Yerel Arama Kurtarma Ekipleri)

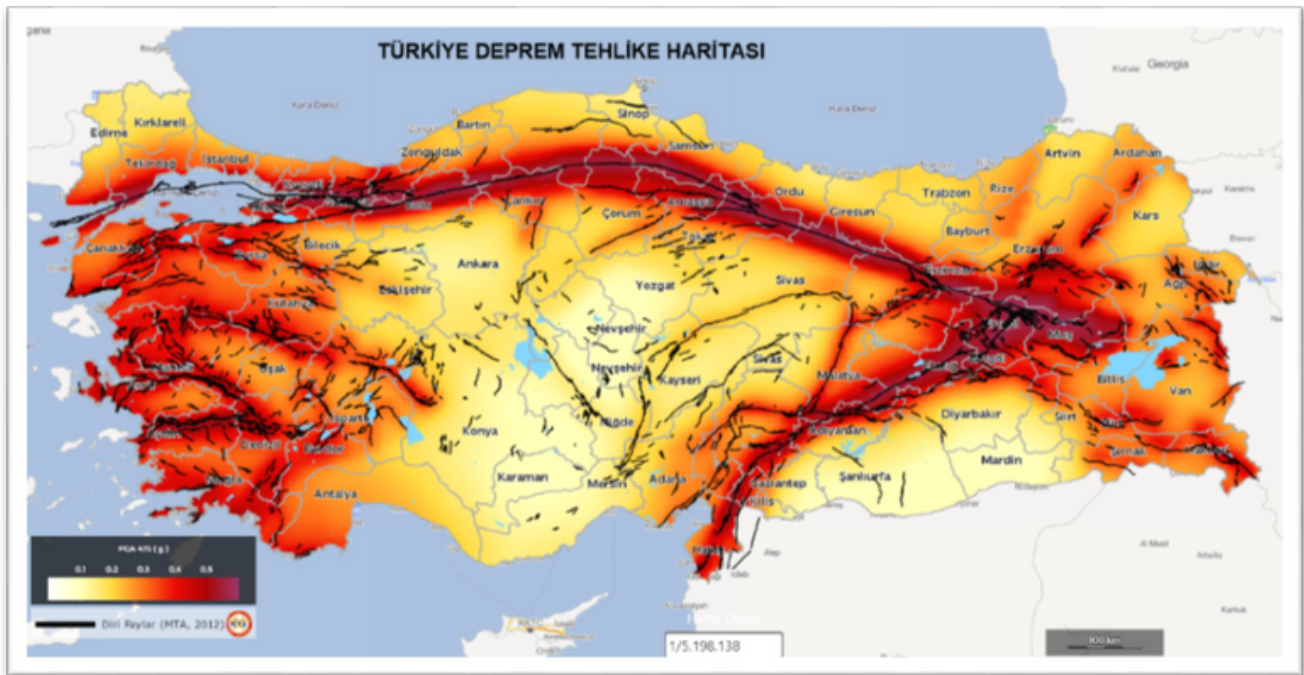
Belediyelerin kendi bünyelerinde arama kurtarma ekipleri bulunmaktadır.

6. UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi)

Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE), her türlü afet durumunda yurt içi ve yurt dışında yeterli ve nitelikli sağlık hizmeti sunabilmek için gönüllü sağlık personelinden oluşan Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı kurum. Elazığ depreminden Afrin Harekâtı'na kadar birçok afette görev almışlardır.

Anadolu Fay Hatları

6 Şubat'ta meydana gelen Kahramanmaraş Pazarcık merkezli depremin ardından fay hattı sorgulamaları yapılıyor. Fay hattı deprem bölgesinin riskli olduğu yerlerden geçmektedir. Fay hattı ne demektir? Türkiye'de fay hattı hangi illerden geçiyor? Fay hattının olduğu iller hangileridir?

FAY HATTI NEDİR?

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)'nın resmi sitesinde fay hattı şöyle tanımlanmıştır: Yer kabuğunu oluşturan levhaların hareketleri sonucu oluşan gerilme ve sıkışmalar, yer kabuğunun bazı bölümlerinde yüzyıllar boyunca enerji biriktirir. Bu enerjiler zaman zaman ortaya çıkar. Yer kabuğundaki bu hareketli kesimlere FAY adı verilir. Birbirlerinin hareketini engelleyen levhalar arasında sürtünme başlar. Levhaların birbirlerine sürtünmesi sırasında, büyük kaya kütlelerinin arasında kalan “fay” adını verdiğimiz zayıf yerler zorlanırlar ve buralarda gerilme enerjisi birikir. Zorlanma ve sürtünmenin etkisiyle kısa bir zaman içerisinde çok şiddetli bir kırılma ve hareket ortaya çıkar. Oluşan ilk harekete “deprem” (ana şok), şiddetli sarsıntının etkisiyle o bölgedeki yer kabuğunun zayıf diğer kısımlarının kırılmasına da “artçı depremler” (artçı şoklar) denir.

FAY TÜRLERİ NELERDİR?

Doğrultu Atımlı Fay

Bu tür fay düzlemleri, yeryüzünde 90 dereceye yakın dik bir konumda olan ve yerin içine doğru hafifçe eğimlenen yalnızca yatay atımın oluşturduğu yanal atımlı faylardır. Bu faylar, atımlarına öre sağ ya da sol yönlü olabilirler. Kuzey Anadolu Fayı, sağ; Doğu Anadolu Fayı ise sol yönlü doğrultu atımlı faylardır.

Normal Atımlı Fay

Bu tür faylarda fay düzleminin bir tarafındaki blok yükselirken diğer tarafındaki düşerek uzaklaşır. Burada hareket yine göreceli olarak gelişmektedir. Bir başka deyişle, bir blok yükselirken diğeri yerinde durabilir yada bir taraf yerinde dururken diğer taraf düşebilir. Örneğin; 1970 Gediz ve 1995 Dinar depremi ile ilgili faylar bu türden normal atımlı faylardır.

Ters Atımlı Fay

Bu tür faylar da düşey atımlı faylar olup, yalnızca fay düzlemi boyunca hareket eğim yönüne göre ters yönde olmakta ve bloklar birbirine göre yaklaşmaktadır. Örneğin; 1975 Lice depremi ile ilgili faylar ters atımlı faylardır.

Verev (Oblik) Atımlı Fay

Fay düzlemi boyunca ortaya çıkan hareketin hem düşey hem de yatay yönde olduğu faylardır.

TÜRKİYE'DE FAY HATTI HANGİ İLLERDEN GEÇİYOR?

En etkin deprem kuşaklarından birinin üzerinde olan Türkiye'de; Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı olmak üzere 3 büyük fay hattı bulunuyor.

1.KUZEY ANADOLU FAY HATTI

Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF), dünyanın en hızlı hareket eden ve en aktif sağ-yanal atımlı faylarından biridir. KAF sistemi, Anadolu Levhası'nın, güneyde Arap Levhası (yılda 25 mm'leri bulan hızlı sıkıştırma hareketi ile) ve kuzeyde (neredeyse hiç hareket etmeyen) Avrasya Levhası'nın arasında kalması ve bu sebeple batıya doğru açılma şeklinde hızla hareket etmesi sebebiyle yüksek sismik aktivite göstermektedir.

KAF, 1100 km uzunluğunda sağ yönlü ve doğrultu atımlı aktif fay hattıdır. Yaklaşık olarak Van Gölü'nden Saros Körfezi'ne kadar tüm kuzey Anadolu'yu keser. Tek bir faydan oluşmaz, pek çok parçadan oluşan fay zonudur. Fay hattında, parçalanmış-ezilmiş kayalar, soğuk ve sıcak su kaynakları, gölcükler, traverten oluşumları, genç volkan konilerine rastlanır.

Fayın bazı kısımları depremler sırasında 0,5-1,5 m düşey, 1,5-4,3 m yatay atımlar yapmıştır. Genç Kuvaterner zamanından itibaren 800-1000 m yatay atım yaptığı ötelenen genç vadi yataklarından tespit edilmiştir.

2.DOĞU ANADOLU FAY HATTI

Doğu Anadolu Fay Hattı Türkiye'nin doğusunda büyük bir kırıktır. Fay, Anadolu Levhası ve Arap Levhası arasındaki sınır boyunca uzanmaktadır.

Doğu Anadolu Fay Hattı, Ölü Deniz Çatlağı'nın kuzey sonunda Maraş Üçlü Bitişme'sinden başlayarak kuzeydoğu istikametinde işler ve Karlıova Üçlü Bitişme'sinde sona erer ki burada Kuzey Anadolu Fay Hattı ile buluşur.

3. BATI ANADOLU FAY HATTI

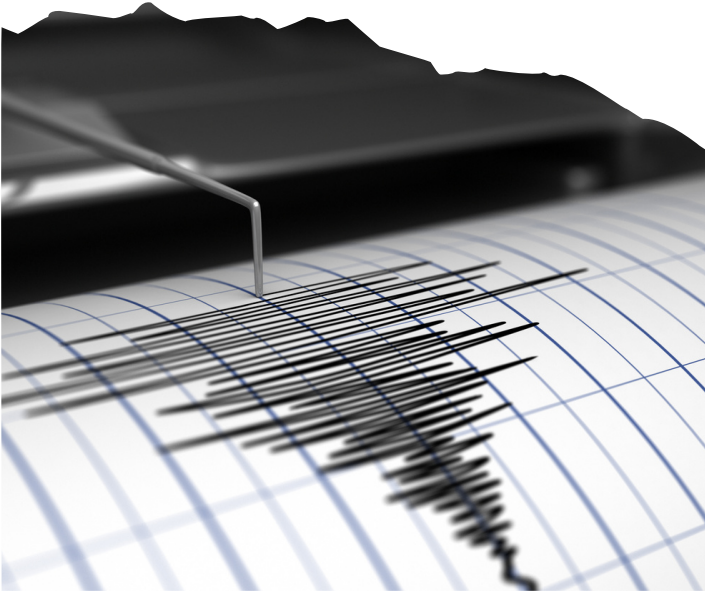
Batı Anadolu Fay Hattı (BAF), Anadolu'nun batısında doğu-batı uzanışlı, kuzeyden-güneye doğru sıralanan pek çok faydan oluşan deprem alanıdır.

Türkiye'deki depremlerin iki ana nedeni vardır. Birincisi, Atlas Okyanusu'nun ortalarındaki okyanus ortası sırtının genişlemesidir. Bu genişleme Afrika levhasını kuzeydoğu yönünde hareket ettirmektedir. Afrika, Akdeniz altında Anadolu Levhası ile çarpışmakta ve altına dalmaktadır. Anadolu deprenselliğinin ikinci ana nedeni Kızıldeniz ortasındaki okyanus tabanı yayılmasıdır. Bu hareket Arap Levhasını kuzey yönünde hareket ettirmekte, Doğu Anadolu Fayında yoğun deprenselliğe neden olmaktadır. Afrika Levhasının kuzey kenarındaki okyanusal kabuk bu sıkışmada Anadolu ve Ege'nin altına dalarak batmaktadır. Bu dalma sırasında Batı Anadolu'ya çekme kuvveti uygular. Arap Levhasının baskısıyla Kuzey Anadolu Fayı boyunca batıya doğru itilen Anadolu Levhası batıda sıkışmaya sebep olur. Batı Anadolu'da GGB-KKD yönünde yılda 15 mm/yıl genişleme oluşur. Bu olay depremlere ve grabenlerin oluşumuna neden olur.

TÜRKİYE'DEKİ AKTİF/DİRİ FAYLAR

Türkiye'de diri fay hattı geçen 24 şehir bulunmaktadır: Balıkesir, Kocaeli, Bursa, Bolu, Sakarya, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Denizli, Burdur, Kütahya, Eskişehir, Konya, Aksaray, Tokat, Kayseri, Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş, Erzurum, Erzincan, Hakkari, Bingöl.

Depremlerin Şiddeti Nasıl Ölçülür?

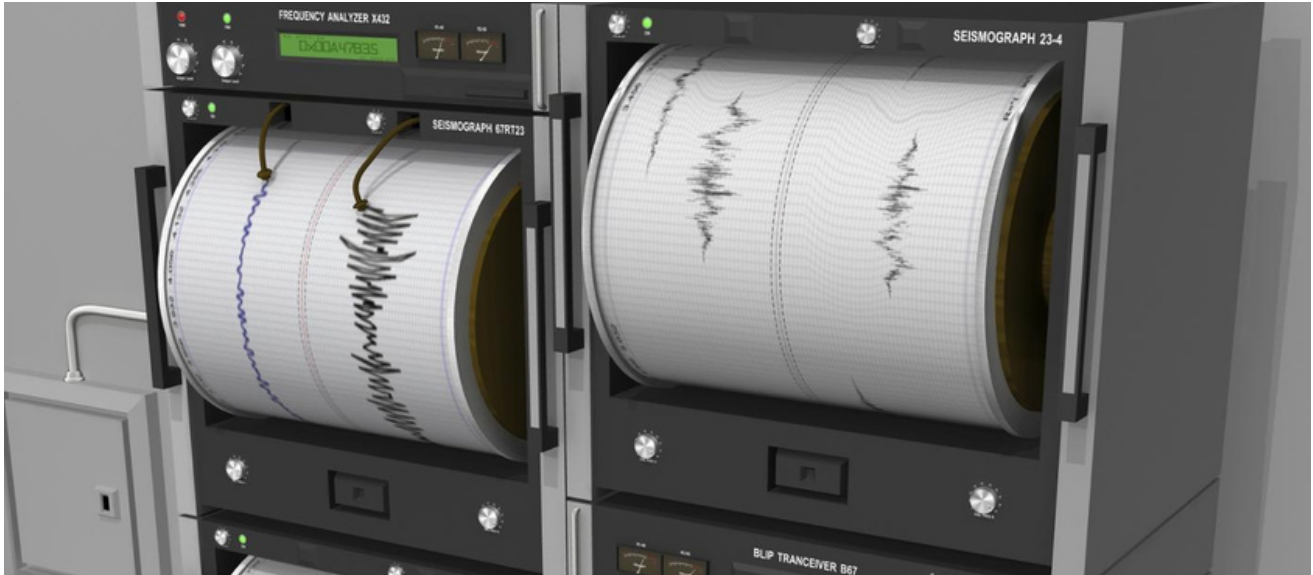

Deprem; yer sarsıntısı, seizma veya halk arasında zelzele, yer kabuğunda beklenmedik bir anda ortaya çıkan enerji sonucunda meydana gelen sismik (depremle ilgili) dalgalanmalar ve bu dalgaların yeryüzünü sarsması olayıdır. Kısaca ; deprem, yer altında bulunan fay hatlarında biriken enerjinin açığa çıkması ile yeraltında meydana gelen hareketlerin yer yüzeyinde sebep olduğu sarsıntılar olarak tanımlanabilir.

Depremler büyüklüklerine göre sınıflandırılır; depremin büyüklüğü, kırılan yüzey büyüklüğünü dolayısıyla ortaya çıkan enerji düzeyini belirten bir ölçüdür. 2,0 büyüklüğünde bir deprem, yeryüzünün derinliklerinde yaklaşık 1 futbol sahası büyüklüğünde bir kırığın meydana geldiğini gösterir. Büyüklük bir birim artarsa, yani 3,0 büyüklüğünde bir deprem oluşmuş ise, yaklaşık 10 futbol sahasına eşit bir alanın kırılmış olduğu anlaşılır. Peki depremlerde önemli bir kavram olan büyüklük (magnitüd) nasıl ölçülür? Gelin birlikte bakalım.

Depremi oluşturan kırık genelde yer kabuğunun derinliklerindedir ancak; büyük depremlerde yer yüzeyine kadar ulaşır ve bizim fay kırığı dediğimiz yüzey kırıklarını oluşturur. Yani deprem kırığının kendisini göremesek de, onun ortaya çıkardığı etkileri inceleyerek büyüklüğü hakkında bir fikir edinebiliriz. Buna örnek olarak, birisinin bir havuza taş attığını, ancak bizim taşın büyüklüğünü bilmediğimizi kabul edelim. Taşın havuza düşerken çıkardığı sesi dinleyerek veya havuzda oluşan dalgalanmaların boyutuna bakarak taşın küçük mü büyük mü olduğunu tahmin edebiliriz. Depremin büyüklüğünü kestirmek de buna benzer bir süreçtir.

Deprem yerkabuğu içerisinde havuzdaki suya benzer bir şekilde dalgalanmalar oluşturur. Yerkabuğunda oluşan bu dalgalanmaları ölçmek için sismometre dediğimiz aygıtlar kullanılır. Hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın, büyüklük hesaplanırken depremin merkezinin doğru bir şekilde belirlenmiş olması esastır. Depremle oluşan yerkabuğu dalgalanmaları depremin yayıldığı yöne bağlı olarak çok farklı değişimlere uğrayabilir. Bu tür olası bozulmalar göz önüne alınarak, büyüklüğü belirlemek için çoğu zaman tek bir sismometrenin sonuçları ile yetinilmez. Depremi farklı yönlerden ve farklı uzaklıklardan izleyebilmiş birçok sismometre ölçümünün ortalaması alınarak daha güvenli bir sonuç elde edilir. Sismometre, sismik (depremle ilgili) enerjiyi, elektrik voltajına çeviren, sismik kayıt aleti veya sistemidir. Sismometre, doğal ve suni titreşimler ile depremleri, özel kâğıtlar üzerinde veya sayısal ortamda kaydeden; depremin büyüklüğünü, süresini, merkezini ve oluş zamanlarını işaretleyen ve gerektiğinde iletişim araçları kanalıyla merkezlere nakleden deprem kayıtçısıdır.

Depremlerin büyüklüğü ve şiddeti ise rasathaneler tarafından takip edilir ve herhangi bir deprem meydana geldiği zaman rasathanelerde sismograf denilen alet kullanımı ile depremlerin büyüklüğü kayıt altına alınır. Sismograf ve sismometreler sadece depremin neden olduğu sarsıntıların büyüklüğünü değil, aynı zamanda deprem haricindeki nedenlere bağlı olarak meydana gelen sarsıntıların büyüklüğünü de ölçebilir. Yer yüzeyindeki sarsıntıların büyüklüğünü ölçmeye yarayan sismograf aletlerinin en basit hali; bir uçta dayanak, diğer uçta ise bir kayıtçı kalem bulunan yay ile desteklenmiş ağırlıklı bir çubuktur. Yer yüzeyinde ortaya çıkan bir sarsıntı durumunda çubuk sabit kalmak koşuluyla diğer kısımlar hareket eder. Kaydetmeye yarayan kalem, saat yönünde yavaş yavaş dönen bir silindir üzerinde sarsıntıları saptar. Günümüzde kullanılan sismograflar ise, aynı prensibe dayanarak çalışan ancak daha gelişmiş modellerdir.

AFET VE DEZENFORMASYON

Sosyal medyanın ortaya çıkmasıyla birlikte afet bilgilerinin paylaşımı ve haberlerinin yayılması konusunda bireylerin de yeni ve etkili bir paydaş haline geldiği söylenebilir.

Afetlerin yaşanmasıyla, çoğunlukla iletişim ve bilgi altyapısı zarar görmekte ve bunun sonucu olarak bilgi akışı yetersiz kalabilmektedir. Belirsizlik ve tehdit büyüdüğünde oluşan bu iletişim kapasitesindeki azalma, bilgi talebini arttırmaktadır (Houston, et al., 2014). Afetlerin yaşanma sıklığının artmasıyla birlikte, hızlı müdahale için bilgi akışı daha önemli hale gelmektedir. Web ve internet teknolojileri olarak adlandırılan yeni iletişim araç ve ortamları, geleneksel medyaya kıyasla daha fazla iki yönlü iletişim fırsatı sunmaktadır. Ayrıca sadece bilgi iletmenin değil aynı zamanda örgütler tarafından bilgi üretme ve paylaşmanın bir aracı olarak kullanılan diğer iletişim araçlarından interaktif olması, kamuoyu ile etkileşim ve diyaloga açık olması gibi özellikleriyle farklılıklara sahiptir.

Afet ve acil durumların öncesi, sırası ve sonrasında bilgi paylaşımının sağlanabilmesinde hem geleneksel medya hem de sosyal medya önemli aktörler haline gelmiştir. Özellikle günümüz modern teknolojisi ve sosyal medya vasıtasıyla afetlerde iletişim için yeni fırsatlar oluşmuştur (Kapur, Dyal & Bezek, 2017). Küresel çapta sosyal medya kullanımının hızlı gelişimi ve yaygınlaşması; arama ve kurtarma faaliyetleri, uyarılar, yardım girişimleri, etkilenen insanların ve gönüllülerin mobilizasyonunun sağlanması, kaçış yolları için kriz haritaları ve bir afetin devamında etkilenen toplumun üyeleriyle bağlantı kurulması gibi acil durum bilgilerinin paylaşımı için (Qadir et al., 2016), sosyal medyanın önemi artmaktadır. Afet zararlarının azaltılmasında sosyal medya platformlarının afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapabilecekleri farklılık göstermektedir.

Afetlerde Sosyal Medya Kullanımının Olumlu Yanları

1. Toplumu Bilinçlendirme

Afet öncesi dönemde temel amaç toplumu afetlere karşı hazırlamak ve direnç kazanmasını sağlamaktır (UNICEF, 2019). Bu amaçla yapılan bilgilendirme, bilinçlendirme, toplumu afete hazırlama faaliyetlerinde sosyal medya etkin bir şekilde kullanılabilir (Dufty, 2012).

2. Toplumun doğru bilgilendirilmesi, bilgilerin yayılması

Afet sırasında, yaşanan kriz durumu ile ilgili halkın açık ve dürüst bir şekilde bilgilendirilmesi, toplumdaki kaynaklar hakkında gerekli yönlendirmenin yapılması, toparlanma sürecinde ihtiyaç duyulan desteğin hızlı bir şekilde sağlanabilmesi, kişi ve grupların iyilik hali bilgilerinin gerekli kişi ve kurumlarla paylaşılabilmesi aşamalarında sosyal medya araçları kullanışlı olabilecektir (Merchant, Elmer & Lurie, 2011).

3. Afet esnasında gelen bildirimler

Yaşanan afet tipine ve etki derecesine bağlı olarak, afetler gerçekleştiği bölgenin elektrik altyapısına zarar verebilmekte, ayrıca kullanım yoğunluğu nedeniyle iletişim ve haberleşme altyapılarında da çöküntüler yaşanabilmektedir. Afet ve acil durum bölgesinde yaşayan bireylerin iletişim içerisinde kalabilmesi veya afet bölgesi dışından, afet bölgesi ile bağlantı kurmak isteyenlerin sosyal medya uygulamalarını kullanabilmesi oldukça önem arz etmektedir (Zincir ve Yazıcı, 2013). Sosyal medya uygulamalarının GPS teknolojisi ile yer bildirimini yapabilme özelliği afet ve acil durumlarda, afetten etkilenenlerin hayatlarının kurtarılmasına katkı sağlayabilmektedir (Crowe, 2011).

4. Hayatı normal düzenine döndürmek

Afet sonrası süreçte hayatı olabildiğince hızlı bir şekilde normale döndürmektir. Bu amaç doğrultusunda, halkın ve ilgili diğer sektörlerin yaşanan durumla ilgili belirli periyotlarla bilgilendirilmesi, tüm toplumun yaşanan süreçle ilgili toparlanma ve baş etme mekanizmalarının geliştirilmesi amacıyla ihtiyaç duyduğu bilgilerin ve kaynakların hızlı, güvenli ve erişilebilir biçimde paylaşılması ve ayrıca afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm medya hizmetlerinin gözden geçirilmesi, yaşanacak sonraki afet için bireyler ve kurumların daha hazırlıklı olmasını sağlayacaktır (Merchant, Elmer & Lurie, 2011).

5. Yardımlaşmanın yayılması

Güç birliği ve dayanışma, yardım toplanması, yardımların yönlendirilmesi, ihtiyaç sahibi kişilerin duyurulması, ilgili kurumların haberdar edilmesi yolları ile insani yardım operasyonlarına entegre edilebilmektedir. Kriz bölgesinden gelen bir fotoğraf karar vericilerin veya afet ve acil durum kuruluşlarının dikkatini çekebilmekte ve gerekli müdahale gücünün bölgeye yönlendirilmesini sağlayabilmektedir. Sosyal medyanın asıl gücünün arkasında kullanıcı kitlesinin genişliği ve sınırlarının diğer platformlara nazaran daha esnek olmasıdır. Bu özgürlük alanı bazı durumlarda oldukça işlevsel sonuçlar elde edilmesini sağlarken, bir sonraki bölümde değinildiği gibi hukuk ihlalleri ve etik problemlerin yaşanması gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir (Çakır, 2017). Bu bağlamda, sonraki bölümde afetlerde sosyal medya kullanımının olumsuz yanlarına değinilmiştir.

Afetlerde Sosyal Medya Kullanımının Olumsuz Yanları

1. Krizlerin kontrolü

Afetlerin ortaya çıkardığı başta can ve mal kayıpları olmak üzere, fiziksel ve ruhsal hasarların sadece afeti doğrudan yaşayanlarda değil, afetten doğrudan etkilenenlerin aileleri ve yakınlarında, afet ve acil durum çalışanlarında ve afeti sadece medyadan takip edenlerde de görülebildiği bilgisi; afet, acil durum ve kriz ortamlarında medyanın payının ne kadar büyük olduğunun göstergesidir (URL 14).

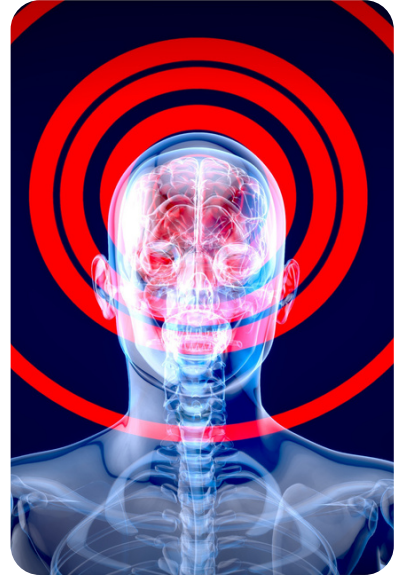
Bütünleşik afet yönetim sisteminin çok büyük bir bileşeni olan medyanın kapsamının oldukça genişlemesi, ulaşılabilir olması, bilgiyi çok kısa sürede yayabilmesi gibi özellikleri, bilhassa kriz durumlarında kontrolü oldukça güçleştirebilmektedir.

2. Psikolojik etki

Hem geleneksel hem sosyal medyanın afet ve acil durumlarda sıklıkla karşılaşılan ilk dezavantajı, afet bölgesinde yaşanan travmatik hikâye ve görüntülerin tüm toplum ile rahatlıkla, herhangi bir süzgeçten geçmeden, toplumda yaratacağı etkiler düşünülmeden paylaşıma açılmasıdır. Bu görüntüler ile afeti doğrudan yaşamayan kişiler dahi psikolojik sorunlar ile karşı karşıya kalabilmekte ve rutin hayat akışının dışına çıkabilmektedir (URL 15). Bu sosyal medya platformlarının da devreye girmesiyle daha ciddi bir sorun haline gelmiştir. Özellikle afet ve acil durumların hemen sonrasında yürütülen kurtarma çalışmalarında ve yardım dağıtımlarında sıkça karşılaşılan bu görüntüler, kişileri mağdur, bıçare ve umutsuz göstererek, hak odaklı olarak sürdürülmesi gereken müdahale çalışmalarının kapsamının değişmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle, afet ve acil durum ile ilgili tüm kurum ve kuruluşların afet öncesi, sırası ve sonrasında yapacakları çalışmaları, onurlu yaşam hakkı çerçevesinde yürütmeleri gerekmektedir.

3. Bilgi Yönetimi kontrolü

Afet ve acil durumlarda kritik konulardan bir tanesi de bilgi yönetimi konusudur. Başta afetten etkilenen bölgenin, sonrasında tüm toplumun doğru ve açık bilgiye ulaşabilmesi, toplumun ruh sağlığının toparlanmasında belirleyici bir etken iken, güven duygusunun yeniden inşasında ve toplumun toparlanmasında önemli bir yere sahiptir (UNICEF, 2019). Bu sebeple; afet görüntülerinin, yanlış veya kaynağı doğrulanmayan bilgilerin toplumda bırakacağı etkiler düşünülmeden yapılan habercilik anlayışı veya paylaşımlar, halihazırda afetten zarar görmüş afet bölgesinde yaşayanlar olmak üzere tüm toplumun toparlanmasını geciktirebileceği gibi, daha kaotik durumların yaşanmasına da sebep olabilecektir.

4. Sorumluluk alanı genişlemesi

Sosyal medya araçları sayesinde toplumdaki çoğu bireyin kendine ait bir medya alanının olması ile birlikte, afet dönemlerinde üretilen haber içeriklerinden sorumluluk, sadece medya sektörü çalışanları ile sınırlı kalmamakta, mobil telefonu olan ve sosyal medya araçlarıyla yaşanan olayla ilgili içerik üreten herkes bu sorumluluğun bir parçası haline gelmektedir. Yaşanan afet ile ilgili bilgi almak isteyen vatandaş ve çalışanların yardım çalışmalarını aksatacak şekilde sıcak bölgeye girme çabası, zaman zaman yardım çalışmalarının aksamasına sebep olabilmektedir (UNICEF, 2019). Afet sonrası saniyelerin bile hayat kurtarma anlamında çok önemli olduğu arama kurtarma çalışmalarında, halkta dahil tüm afet bileşenlerinin yardım çalışmalarını aksatmamak adına gereken özeni maksimum derecede göstermesi gerekmektedir. Bu durum, çalışmalar ile ilgili bilgi verilmemesi anlamına gelmemektedir. Aksine ilgili kurum ve kuruluşların belirli aralıklarla, çalışmalar ve yürütülen faaliyetlerle ilgili bilgilendirilmesi bu tarz durumların oluşmasını engelleyebilecektir.

5. Özel hayatın gizliliğinin ihlali

Afet durumlarında sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarda konunun hukuksal boyutu da değerlendirilmelidir. Söz konusu içerik özel hayatın gizliliğini ihlal etsin veya etmesin, kişinin görünmek istemeyeceği kötü bir durumda sağlanmış içeriğe sahip olabileceği ve kişinin yaşadığı afet sonrasında bu görüntülerle baş başa kalacağı unutulmamalıdır. Özel hayatın gizliliğinin ihlali suçuna benzer nitelikte, kişinin konuşmaları, görüntüsü, videosu vb.nin rızası dışında alınıp ifşa edilmesi suç niteliği taşıyabilmektedir. Bu sebeple, afet öncesi, sırası, sonrasında veya insani yardım operasyonlarında kişilerin özel hayat gizliliğini ihlal eden, kişilik haklarına aykırı bir biçimde, onların rızası ve bilgisi dışında yayınlanan belgeler ile ilgili içeriği üreten kişinin sorumluluğu bulunmaktadır.

6. Unutulma Hakkının ihlali

“Unutulma Hakkı” afet ve acil durumlarda geleneksel medya ve sosyal medya içeriklerinde tartışılan başka bir konudur. Medya paylaşımları, ilgili kişilerin, gizledikleri veya diğer kişilerce bilinmesini istemedikleri bilgi ve deneyimlerini geçmişte bırakmalarını ya da geleceklerinin etkilenmemesine yönelik beklentilerini daha da zorlaştırabilmektedir. Bu sebeple gündeme gelen “Unutulma Hakkı” ile internet ortamında, sosyal medya platformlarında veya dijital ortamda yer alan, kişiye ait rahatsız edici içeriğin, kişinin isteği üzerine ortadan kaldırılması olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda, afet ve acil durumlarda medya içeriklerinde sıkça karşılaşılan etkilenen insan görüntüleri, bilinmesini istemediği, yaşadığı afet sonrasında, hatırlamak veya bu şekilde hatırlanmak istemediği, bireyin gelecekteki psikolojik iyilik halini etkileyebileceği sebeplerinden ötürü unutulma hakkı kapsamında değerlendirilebilmektedir.

7. Gerçek dışı haber yapılması

Gerçekliğin önemini yitirmesi anlamında kullanılan “Post Truth” kavramı, bu bölümde değinilmesi gereken önemli bir kavramdır. Karar alma süreçlerinde mantığın, duyguların gerisinde kalması ve sonrasında kararların meşru bir zemine oturtulması amacıyla kullanılması (Baltaş, 2015), post truth kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır. Medya konusunda ise bu kavram “gerçek dışı haber” olarak tanımlanabilmektedir. “Post truth” haberler bilgi temeline dayanmayan, nefret söylemleri içeren ve çıkış noktası belli olmayan iddialardan türeyen haberlerdir. Sosyal medya araçlarında “post truth” haberlerin çok daha kolay üretilmesi, yayınlanması ve yayılması, doğru haberlere kıyasla sansasyonel ve gerçek dışı haberlerin daha çok ilgi görmesi ve yaşam şartları sebebiyle medya içeriklerini derinlemesine incelenme vaktinin olmaması, insan yaşamına entegrasyonunu kolaylaştırmıştır (Sarıoğlu, 2020). Afet ve acil durumlarda sosyal medya platformlarında, yaşanan afetle ilgili yanlış bilgilerin yayılması, gelecek afetlerle ilgili kehanetlerde bulunulması, yardım çalışmaları ile ilgili herhangi bir kaynağı olmayan haberler, gerçek dışı afet, enkaz, afetzede fotoğraf ve videoları gibi “post truth” haberler ile toplum algısı, tutum ve davranışları yanlış bir biçimde yönlendirilebilmekte, mantığın devre dışı bırakılıp duyguların ön planda olduğu, kontrolü zor bir ortam yaratılabilmektedir.

8. Çocuk Haklarının İhlali

Afetlerde medya içeriklerinde sık karşılaşılan görüntülerden biri de objesinin dezavantajlı grupların olduğu içeriklerdir. Söz konusu dezavantajlı gruplar içerisinde ise çocukların özel bir yeri bulunmaktadır. Çocukların çoğu kültürde ortak değer olması ve medya için iyi bir içerik oluşturması bunun nedenleri arasında gösterilebilmektedir. Afetlerde tüm medya araçlarında çocukların nasıl temsil edildiğine daha net bir açıklama getirebilmek için, öncelikle normal zamanlarda çocukların medyada nasıl temsil edildiğini incelemek gerekmektedir. Bu tarz durumlarda genellikle çocuklar, yaşanan krizden etkilenmiş, kurtarılmış ya da kurtarılamamış, yardım organizasyonlarında yardımı kabul eden pasif, mağdur kurbanlar olarak yansıtılan, etik kuralların zaman zaman göz ardı edildiği haber içeriklerinde kullanılabilmektedir.

Derleyen: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1918549>

Afet ve Risk Dergisi 4(2), 2021,

Geliş Tarihi / Received: 10.08.2021 2021,

Kabul Tarihi / Accepted: 30.11.2021

Yayınlanma Tarihi / Published: 30.11.2021

Houston, J. B., Hawthorne, J., Perreault, M. F., Park, E. H., Hode, M. G., Halliwell, M. R., ... Griffith, S. A. (2014). *Social Media and Disasters: Functional Framework for Social Media Use in Disaster Planning, Response, And Research*. Disasters, 39(1), 1-22. doi:10.1111/disa.12092

Kapur, G. B., Bezek, S. & Dyal, J. (Eds.). (2017). *Effective Communication during Disaster Making Use Of Technology, Media, and Human Resources*. Apple Academic Press Inc

Qadir, J., Ali, A., Rasool, R., Zwitter, A., Sathiseelan, A. & Crowcroft, J. (2016). *Crisis Analytics: Big DataDriven Crisis Response*. Journal of International Humanitarian Action, 1(12). DOI 10.1186/s41018-016-0013-9

UNICEF. (2019). *Afet ve acil durumlarda psikososyal destek hizmetleri saha çalışanları için el kitabı*. Ankara: UNICEF Türkiye Temsilciligi.

Duffy, N. (2012). *Using Social Media to Build Community Disaster Resilience*. The Australian Journal of Emergency Management, 27(1), 40-45. <https://knowledge.aidr.org.au/media/2501/ajem-27-01-11.pdf>

Merchant, R. M., Elmer, S. & Lurie, N. (2011). *Integrating Social Media into Emergency-Preparedness Efforts*. N Engl J Med, 365, 289-291. DOI: 10.1056/NEJMp1103591

Zincir, O. ve Yazıcı, S. (2013). *Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı*. İÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 49, 65-82. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/5714>

Crowe, A. (2011). *The social media manifesto: a comprehensive review of the impact of social media on emergency management*. Journal of Business Continuity & Emergency Planning, 5(1): 409-420.

Çakır, C. (2017). *Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Koruma Yolları*. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(2), 155-193.

URL 14, <https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Afetlerde-Psikolojik-ilkyardim-1.pdf> (Son Erişim: 20.07.2021)

URL 15, https://interagencystandingcommittee.org/system/files/iasc_mhpss_guidelines_turkish.pdf (Son Erişim: 06.07.2021)

Baltaş, A. (2015). *Aklsız Duyguların Cezasını Kararlar Çeker, Akıllı İnsanlar Neden Yanlış Kararlar Verir? Remzi Kitapevi*.

Sarıoğlu, E. B. (2020). *Yalan Haber, "Post-Truth" Kavramı ve Medya Üçlemesi: Geçmişten Günümüze Gündem Belirleyen Örnekler*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(1), 377-397. Retrieved from <http://www.itobiad.com.tr/issue/53155/642988>

DEPREM PSİKOLOJİSİ

Deprem sonrası yardım ve kurtarma çalışmaları büyük ölçüde yaşam kurtarma, canlıların rehabilitasyonu, bina ve altyapı hizmetlerinin onarılmasına yöneliktir. Oysa deprem, fiziksel yıkım ve ölüme yol açmanın yanı sıra yaşamda kalanlar için ciddi psikolojik sorunlar oluşturabilen bir doğal felakettir.

Deprem deneyimi ile psikolojik gerilim ve özellikle travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gelişimi sorunları ilişkilendirilmiştir. Deprem mağdurlarının; kaygı, korku ve TSSB bulgularını azaltmada yararlı olduğu bilinen psikolojik tedavilerden yararlanması sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, mağdurların gelecekte karşılaşılabilecekleri depremler için de psikolojik olarak daha hazırlıklı ve dirençli olmalarını sağlar.

Deprem sonrası psikolojik reaksiyonlar arasında konfüzyon, korku, keder, suçluluk ve öfke gibi zihinsel ve duygusal durumlara rastlanabilir. Uyku ve odaklanma sorunları ortaya çıkabilir. Yaşananlar zihinde sürekli canlanabilir.

İnsanların büyük çoğunluğu, deprem deneyiminden önce çok sarsıcı bir travmayla karşılaşmamış oldukları için dünyayı güvenli bir yer olarak kabul eder ve yakınlarındaki insanların birdenbire ölebileceği düşüncesini taşımazlar. Bu güven ve inanç, ömür boyunca yavaş yavaş inşa edildiğinden, ortaya çıkan ani değişime aynı hızla uyum gösterebilmek insan psikolojisi için çok zordur. Yaşamın paylaşıldığı insanlara ya da olgulara dair geçmişteki anılarla, depremin oluşturduğu kayba dayalı yeni gerçeklik, bilinçte birbiriyle çelişen farklı duygu durumları oluşturur. Her koşulda yapılması gereken, ilk yaraların sarılmasından sonra yaşanan trajedinin kabullenilmesi, yaşamın yeniden anlamlandırılması ve kalınan yerden yaşamsal sorumluluklara devam edilebilmesidir.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu

İnsanların büyük bir bölümü birkaç hafta içerisinde yeni duruma alışıp iç dengelerini kurar ve zorluklarla başa çıkarken bazı insanlar için sıkıntılı süreç, aylar ve bazen yıllar boyu devam eder. Bu duruma, Travma Sonrası Stres Bozukluğu adı verilir. Travma sonrası stres bozukluğunda travma oluşturan asıl olayın sürekli olarak zihinde ve rüyalarda canlanması, travmayı anımsatan uyaranlardan kaçınma, umutsuzluk, uyuyamama, öfke ve huzursuzluk bulgularına rastlanır.

Tanı için bu bulguların bir aydan daha uzun süre devam ediyor olması, sosyal yaşam, iş yaşamı ve diğer uğraşılarda ciddi bozulmalara yol açması kriterleri aranır. Her üç insandan biri, yaşamı boyunca ağır stres yaşar.

İyileşme Süreci

Ne yaşanan acılara saplanıp kalmanın ne de depremi hafife alıp görmezden gelmenin bir faydası olmayacaktır. Deprem acımız henüz taze olduğu için kaygımız, korkularımız çok doğaldır. Bu süreçte kendimize zaman tanımak ve birçok insanın bizimle aynı duyguları yaşadığını bilmek önemlidir. Sosyal ve görsel medyada paylaşılan görüntülerden olabildiğince uzak durmak gerekir. Enkaz kaldırma, arama, kurtarma çalışmalarını izlemenin bize bir faydası dokunmayacaktır. Yalnızlaşmadan insanlarla duygularınızı paylaşarak bu süreci götürmek faydalı olacaktır.

Durumunuz elverdiğince en kısa sürede günlük rutinlerinize dönmelisiniz. Yapmaktan keyif aldığınız, size iyi geldiğini bildiğiniz davranışları, aktiviteleri yapmaya devam edin.

Bütün kaygı, korku durumlarını 2-3 hafta yaşamak çok normal kabul edilmektedir fakat bu süreç kalıcı olmaya başladıysa bir psikologdan yardım alınmalıdır.

KAYNAKÇA

www.canva.com
www.tr.wikipedia.org
www.trthaber.com
www.villayapi.com
www.yasantipsikoloji.com
www.alem.com.tr
www.dergipark.org.tr
www.cms.galenos.com.tr
www.onedio.com
www.haberturk.com

www.afad.gov.tr
www.aa.com.tr
www.isbank.com.tr
www.cogrfyaci.gen.tr
www.milliyet.com.tr
www.arteotekno.com
www.sabah.com.tr
www.egitimler.info
www.bikonuda.com
www.yenisafak.com

**ŞEHİT OSMAN ARSLAN
KIZ ANADOLU İHL
FEN ve SOSYAL BİLİMLER
PROJE OKULU**

**ŞEHİRİN
TEK PROJE
KIZ İMAM
HATİP OKULU**

Fen ve Sosyal Bilimler Programını
Beraber Alma İmkânı
Maximum 24 Kişilik Sınıflar
Tecrübeli Öğretmen Kadrosu

*** Sınırlı Kontenjan**

ŞEHİT OSMAN ARSLAN KIZ ANADOLU İHL FEN ve SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU

osmanarslan.kizahl
Şehit Osman Arslan İHL
Uçutlu Mah. Gülkent 1.cad. No:26 ÇORUM
www.sehitosmanarslanohl.meb.k12.tr

**ŞEHİT OSMAN ARSLAN KIZ ANADOLU İHL
FEN ve SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU**

"Şehrin Tek Proje Kız İmam Hatip Lisesi"

- 1** Eğitim Öğretime Uygun,
Geniş, Ferah, Güvenilir Bir Mekanda
Eğitim Görme İmkânı
- 2** Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler
Programlarından Birini
Tercih Etme ve
Gerektiğinde Değiştirme İmkânı
- 3** Eğitim Öğretim Faaliyetleri
Yanında Ortak Projelerde
Bulunma İmkânı
- 4** Fen ve Sosyal Bilimler Lisesinde
OKUTULAN DERSLERİN Aynısı
ve Aynı Ders Saati ile

osmanarslan.kizahl
Şehit Osman Arslan İHL
Uçutlu Mah. Gülkent 1.cad. No:26 ÇORUM
www.sehitosmanarslanohl.meb.k12.tr

Öncelikle hepinize ve hepimize çok geçmiş olsun, dualarımız sizinle. Yaşadığınız şeyler çok çok ağır. Anlıyorum desem de çok hafif kalır çünkü gerçek anlamda yaşayan bilebilir. Ama şunu bilin ki bizler de burada tam değiliz. Bir yarımız hep sizde. Şimdi ve sonrasında hep yanınızda olacağımızı bilin. Acınızı içimizde hissediyoruz. Dualarımız sizinle Allah'a emanet olun...

Arzu KARAYEL

Türkiye çok büyük bir imtihandan geçiyor. Ülke olarak zor günler geçiriyoruz. Ama biliyoruz ki bu ülke bunun da üstesinden gelecektir. Gerçekten şöyle bir baktığımda görüyorum ki bu ülkeye ne olursa olsun hep birliğini, dirliğini koruyor. İnsanlar dualar ederek, belediyeler aracılığıyla onların işine yarayacak malzemeler gönderiyor, oradaki ihtiyacı olan insanlara yardıma gidiyor. Tüm Türkiye'ye en içten geçmiş dileklerimi iletiyorum.

Elif Zişan CAN

Geleceğin
sahiplerinin
bugünkü adresi

sehitosmanarslanaihl.meb.k12.tr

